

Türkiye’de Arama Kurtarma Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi

[Bibliometric Analysis of Postgraduate Theses in the Field of Search and Rescue in Türkiye]

[ID](#) Murat Can Duruel, MSc¹

¹ Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi, Elbistan Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye

Sorumlu Yazar / Correspondence Address:

Murat Can Duruel

Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi, Elbistan Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye.

E-mail: muratcan.duruel@istiklal.edu.tr

Geliş tarihi / Received: 10.02.2025

Revizyon tarihi / Revised: 05.07.2025

Kabul tarihi / Accepted: 29.07.2025

Elektronik yayın tarihi: 30.09.2025

Online published

Anahtar Kelimeler / Keywords: Afet yönetimi, arama kurtarma, bibliyometrik analiz / Disaster management, search and rescue, bibliometric analysis.

Kısaltmalar / Abbreviations: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD).

Künye / Cite this article as: Duruel MC. Bibliometric Analysis of Postgraduate Theses in the Field of Search and Rescue in Türkiye. *Emerg Aid Disaster Science*. 2025;5(2):44-50.

Copyright holder Journal of Emergency Aid and Disaster Science

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. This is an open Access article which can be used if cited properly.

Özet

Giriş: Bir afetin ardından yaşanabilecek can kaybının en aza indirilebilmesi için arama kurtarma çalışmaları büyük önem arz etmektedir. Arama kurtarma alanındaki faaliyetler, yürütülen bilimsel çalışmalar ile gelişim göstermektedir.

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de arama kurtarma alanında yapılmış lisansüstü tezlere ait bilgileri bir araya getirerek çalışmaların eğilimini belirlemek ve alanda çalışma yapacak olanlara yol göstermektir.

Yöntem: Bu çalışmada nicel bir araştırma yöntemi benimsenmektedir. Türkiye’de arama kurtarma alanında yapılan lisansüstü tezler elde edilerek bu tezler üzerinde bibliyometrik analiz gerçekleştirilmektedir.

Bulgular: 2019 yılı itibarıyla alandaki çalışmaların sayısının arttığı gözlenmektedir. Ayrıca tez konuları dikkate alındığında, en çok çalışmanın “arama kurtarma ve teknoloji” konularında gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Sonuç: Türkiye’de, ilgili alanda yapılan akademik çalışmalarda geç kalındığı değerlendirilmektedir. Günümüzde çok hızlı bir şekilde ilerleyen teknolojinin, arama kurtarma alanında da etkili olduğu belirlenerek alandaki eğilim ortaya konulmuştur. Oluşturulan grafiklerin ve modelin, alanda çalışma yapacak araştırmacılar için yeni bir bakış açısı sunacağı ve mevcut durumun görünürlüğüne fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Abstract

Introduction: Search and rescue efforts are of great importance in order to minimize the loss of life that may occur after a disaster. Activities in the field of search and rescue are developing with the scientific studies carried out.

Purpose: The aim of this study is to bring together information on postgraduate theses in the field of search and rescue in Türkiye, to determine the trend of the studies and to guide those who will work in the field.

Method: In this study, a quantitative research method was adopted. Postgraduate theses in the field of search and rescue in Türkiye were obtained, and bibliometric analysis was performed on these theses.

Findings: It is observed that the number of studies in the field has increased as of 2019. In addition, when the thesis topics are taken into consideration, it has been determined that the most studies are carried out on the subjects of "search and rescue and technology".

Conclusions: It is evaluated that academic studies in the relevant field in Türkiye are late. It has been determined that technology, which is advancing very rapidly today, is also effective in the field of search and rescue, and the trend in the field has been revealed. It is thought that the graphics and model created will provide a new perspective for researchers who will work in the field and will benefit the visibility of the current situation.

Toplumun normal yaşamını aksatan, farklı alanlarda kayıplara sebep olan, etkilenen toplumun mücadele kapasitesini aşan doğa veya insan kaynaklı olaylar afet olarak tanımlanmaktadır.¹ Afetler, toplumlarda ve insanlarda derin izler bırakan olaylardır. Dünyada yaşanan afetler sebebiyle her yıl çok sayıda insan zarar görmektedir. Afet riski açısından yüksek öncelikli bir ülke olan Türkiye’de de her yıl birçok afet meydana gelmektedir.² Son olarak 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli olarak yaşanan depremler, afetlerin yönetilebilmesinin Türkiye için önemini bir kez daha göstermiştir.³

Modern çağdaki afet yönetiminin doğuşu, 20. yüzyılın ortalarında sivil savunmanın ortaya çıkmasıyla başlamıştır. Büyük Britanya’nın 1948 yılında Sivil Savunma Kanunu’nu yürürlüğe koyması, Kanada’nın aynı yıl Sivil Savunma Organizasyonu’nu oluşturması, Fransa’nın 1950 ve 1965 yılında çıkarmış olduğu kararnameler modern afet yönetiminin temellerini atmıştır. 1990 yılında Birleşmiş Milletler’in “Doğal Afetlerin Azaltımı Uluslararası On Yılı” ilanıyla başlayan ve Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi ile uygulamaları devam eden uluslararası çalışmalar da afet yönetiminin gelişimini sağlamıştır.⁴ Türkiye’de afet yönetimi alanındaki dönüm noktası ise, 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen Marmara Depremi’dir. Depremin ardından büyük can ve mal kaybı yaşanması, alandaki durumun yeniden gözden geçirilmesini gerektirmiştir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar neticesinde, farklı kurumlara bağlı olarak görev yapan Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Sivil Savunma Genel Müdürlüğü kapatılmış, yerine 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuştur. AFAD’ın kurulmasıyla birlikte modern afet yönetimine ilişkin değerler dikkate alınmaya başlanmış, genel kabul gören tanım ve aşamalara uygun bir sisteme geçilmiştir.⁵

Afet yönetimi, afete neden olabilecek olayların önlenmesi veya zararlarının azaltılması için risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmalarının toplumun tüm unsurlarıyla birlikte gerçekleştirilmesidir. Kavramı açıklayan bu ifadeden de anlaşılacağı üzere afet yönetimi risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarından oluşmaktadır.⁶ Birbirini takip eden ve kendi aralarında bağlantılı bir yapıya sahip olan bu evreleri, birbirlerinden kesin olarak ayırmak mümkün değildir. Söz konusu evrelerin bazı dönemlerde birlikte yürütülmeleri gerekmektedir.⁷

Başarılı bir afet yönetimi, sürekli gelişen ve değişen dinamik bir yapıda olmalıdır. Yaşanan bir afetin ardından, müdahale faaliyetlerinin hayati öneme sahip olduğu süreçte hızla harekete geçecek bir yapılanmaya ihtiyaç duyulmaktadır.⁸ Bu yapılanma; yönetim, ekonomi, lojistik gibi farklı uzmanlıkların bir arada bulunmasıyla oluşturulabilmektedir.⁹ Bu uzmanlık alanlarından birisi de arama kurtarmadır.¹⁰ Arama kurtarma, afet nedeniyle zor durumda kalanların, eğitilmiş ve donanımlı ekipler tarafından aranması, bulunması ve kurtarılmasına yönelik yapılan çalışmalar olarak tanımlanmaktadır.¹ Bir afetin ardından yaşanabilecek can kaybının en aza indirilebilmesi için arama kurtarma çalışmaları büyük önem arz etmektedir. Söz konusu faaliyetler, afetin veya acil durumun olduğu bölgeye göre farklı alanlarda gerçekleştirilmekte-

dir.¹¹ Yürütülen bu çalışmalar, uzman ekipler tarafından çok kısıtlı bir sürede gerçekleştirilmek durumundadır.¹⁰

Türkiye’de 1959 yılı itibariyle kamu kurumlarınca ele alınan arama kurtarma çalışmaları, 2009 yılında kaldırılmış olan, eski Sivil Savunma Genel Müdürlüğü’nde görevli memurlardan oluşturulan ekiplerin ve illerden görevlendirilen vatandaşların gerektiğinde afet bölgesine sevk edilmesiyle başlamıştır. 1993 yılında kadrolu personelden oluşan ve daha donanımlı olan Ankara Sivil Savunma Arama Kurtarma Birliği kurulmuştur. Ardından aynı teşkilat yapısı İstanbul ve Erzurum illerinde de oluşturulmuştur. Son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar ile AFAD’a bağlı olarak şu anda 16 ilde bulunan Arama Kurtarma Birlik Müdürlükleri görev yapmaktadır. Bu süreçte AFAD dışında sivil toplum kuruluşları, belediyeler, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı ve daha birçok kurum arama kurtarma ekibi oluşturmıştır.^{12,13}

Arama kurtarma alanındaki faaliyetler, yürütülen bilimsel çalışmalar ile gelişim göstermektedir. Örneğin, 1980’li yıllarda bilim dünyası içerisinde kendi alanını oluşturan karar destek sistemleri, artık arama kurtarma operasyonlarında kullanılmaktadır. Benzer şekilde gelişme gösteren coğrafi bilgi sistemleri de arama kurtarma çalışmalarında önemli bir unsur haline gelmiştir.¹⁴ Son yıllarda yaygınlaşan insansız hava araçları da, artık arama kurtarma çalışmalarında kullanılmaktadır. Bu kullanımın geliştirilmesi için bilimsel literatür de hızla gelişim göstermektedir.¹⁵ Türkiye’de arama kurtarma alanında yürütülen bazı bilimsel çalışmalar var olmakla birlikte, yürütülen bu çalışmaların türlerini ve niteliklerini ortaya koyan bir araştırma bulunmamaktadır. Dolayısıyla alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacıların; ilgili alanı geniş bir açıdan görmek, bilgi boşluklarını ve eğilimleri belirlemek için oldukça yoğun bir mesai harcamaları gerekmektedir. Araştırmacıların söz konusu süreci hızlı ve verimli bir şekilde ilerletebilmesi için, yeni fikirler üretmelerini kolaylaştırmak için rehber niteliğinde bir çalışma yapılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de arama kurtarma alanında yapılmış lisansüstü tezlere ait bilgileri bir araya getirerek çalışmaların eğilimini belirlemek ve alanda çalışma yapacak olanlara yol göstermektir. Araştırma sonucunda ulaşılan çıktıların, araştırmacılara bilgi boşluklarını görmeleri ve yeni fikirler üretmeleri açısından özgün bir perspektif sunması beklenmektedir. Arama kurtarma alanındaki lisansüstü tezler özelinde daha önce bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiş olması ve alandaki konu seçimi eğiliminin ortaya koyulacak olması, araştırmanın özgün değerini oluşturmaktadır.

Bu kapsamda aşağıda belirlenen araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Türkiye’deki üniversitelerde arama kurtarma alanında kaç adet lisansüstü tez çalışması yapılmıştır?
2. Arama kurtarma alanında yapılan tezlerin yapıldıkları yıllara, düzeylerine, danışman ünvanlarına, yöntemlerine, üniversitelere ve bilim dallarına göre dağılımları nasıldır?
3. Arama kurtarma alanında yapılan tezlerin anahtar kelimelerindeki yoğunluk nasıldır?

4. Arama kurtarma alanında yapılan tezlerin tez konularına göre dağılımı ve eğilimi nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma Tipi

Bilimsel araştırma türleri, veri toplama ve veri analizi açısından değerlendirildiğinde nicel, nitel ve karma olarak sınıflandırılmaktadır.¹⁶ Bu çalışmada nicel bir araştırma yöntemi benimsenmektedir. Uygulanacak olan bibliyometrik analiz, yayınlanmış araştırmaların incelenmesi amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca sistemli ve tekrarlanabilir bir inceleme süreci sunarak çalışmanın değerini artırmaktadır.¹⁷ Bu analiz türündeki çalışmalar, bir alanı yeni yollarla ilerletmek için temel oluşturabilir; araştırmacıların geniş bir açıdan alanı görmelerini ve bilgi boşluklarını belirlemelerini sağlayabilir, araştırma için yeni fikirler üretmelerini ve alana yönelik katkılarını ortaya koymalarını sağlayabilir.¹⁸ Kullanımı giderek artan söz konusu analiz türü, kapsam olarak dergi makalelerini, kitapları veya tezleri içerebilmektedir.¹⁹ Bu çalışmanın kapsamı, Türkiye’de yapılmış olan ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezinde yer alan arama kurtarma alanındaki lisansüstü tezlerdir.

Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’deki lisansüstü öğrencilerin arama kurtarma alanında hazırlamış olduğu tezlerin tamamı oluşturmaktadır. Araştırma evreninde yer alan ancak internet ortamındaki resmi internet sitesine yüklenmeyen tezler olabileceğinden, bulunabilen tüm tezler örneklem olarak seçilmiştir.

Veri Toplama

Veri toplama amacıyla 20.06.2024 tarihinde, internet aracılığıyla erişilen Ulusal Tez Merkezinde detaylı arama yapılarak, başlığında “arama kurtarma” ile “arama ve kurtarma” ifadelerinin geçtiği tüm tezler değerlendirmeye alınmıştır. Yıl sınırlaması yapılmadan gerçekleştirilen arama ile 60 adet teze ulaşılmıştır. Bunlardan yedi adedi erişime kapalı olduğundan, 53 adet teze erişilerek pdf uzantılı dosyalar halinde bilgisayara aktarılmış ve bunlar üzerinden çalışma gerçekleştirilmiştir. Tezler Türkçe ve İngilizce dillerinde kaleme alınmıştır. Bir araştırmacının tezini yurt dışında yapmış olmasına rağmen tezin Ulusal Tez Merkezinde yer alması sebebiyle araştırmaya dahil edilmiştir.

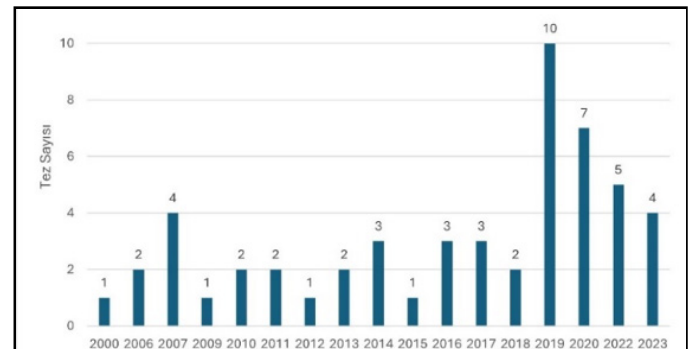
Veri Analizi

Veri analizi için, elde edilen tezler detaylıca incelenerek tez

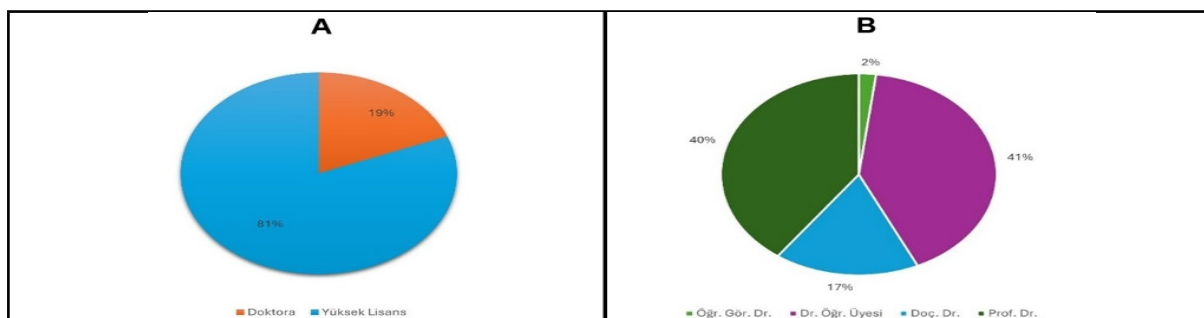
numaraları, yılları, düzeyleri, danışman ünvanları, yöntemleri, üniversite ve ana bilim dalı bilgileri, anahtar kelimeleri ile başlık ve özetlerinden çıkarım yapılarak belirlenen tez konuları taslak bir tablo haline getirilmiştir. Taslak tablo yardımıyla tezlerin yıllara, düzeylerine, danışman ünvanlarına, yöntemlerine, üniversitelere ve bilim dallarına göre dağılımlarını ortaya koyan grafikler oluşturulmuştur. Ayrıca analizin bir kısmında MAXQDA (24.4.0) isimli programdan faydalanılmıştır. MAXQDA, esas olarak nitel veri analizinde kullanılan bir program olmasına rağmen bu çalışmada programın sunduğu görsellerden yararlanılmıştır. Tezlerde kullanılmış anahtar kelimeler programda içe aktarılmıştır. Ardından kelime bulutu oluşturularak görsel sonuç elde edilmiştir. Daha sonra tezlerin konu başlıkları da programda içe aktarılmış ve kodlanmıştır. Hangi üst başlıklar altında yer aldıklarını görselleştiren bir model (hiyerarşik kod - alt kod modeli) oluşturulmuştur.

BULGULAR

Değerlendirilen tezlerin yıllara göre dağılımı Şekil 1’de sunulmuştur. Dağılım incelendiğinde en çok tezin 2019 yılında tamamlandığı ve dağılımda yer alan her yıla ait en az bir tezin olduğu görülmektedir. Ayrıca 2019 yılından sonra çalışmaların sayısında bir artışın gerçekleştiği gözlenmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen lisansüstü tezlerin düzeylerine göre ve danışman ünvanlarına göre dağılımları Şekil 2’de sunulmuştur. Arama kurtarma alanında yapılan tezlerin %81’ inin yüksek lisans ve %19’ unun doktora düzeyinde hazırlanmış olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir açıdan, tezlerin %2’sine doktora eğitimini tamamlamış öğretim görevlisi, %41’ine doktor öğretim üyesi, %17’sine doçent doktor ve %40’ına profesör doktor ünvanına sahip akademik personel tarafından danışmanlık yapılmıştır.

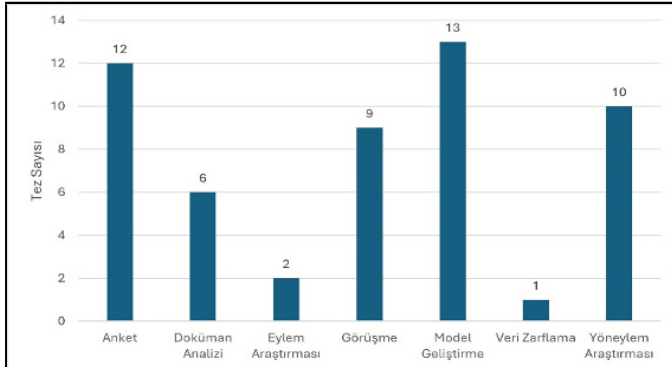

Şekil 1: Arama Kurtarma Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 2: Alandaki Tezlerin Düzeylerine Göre (A) Dağılımı ve Danışman Ünvanlarına Göre (B) Dağılımı

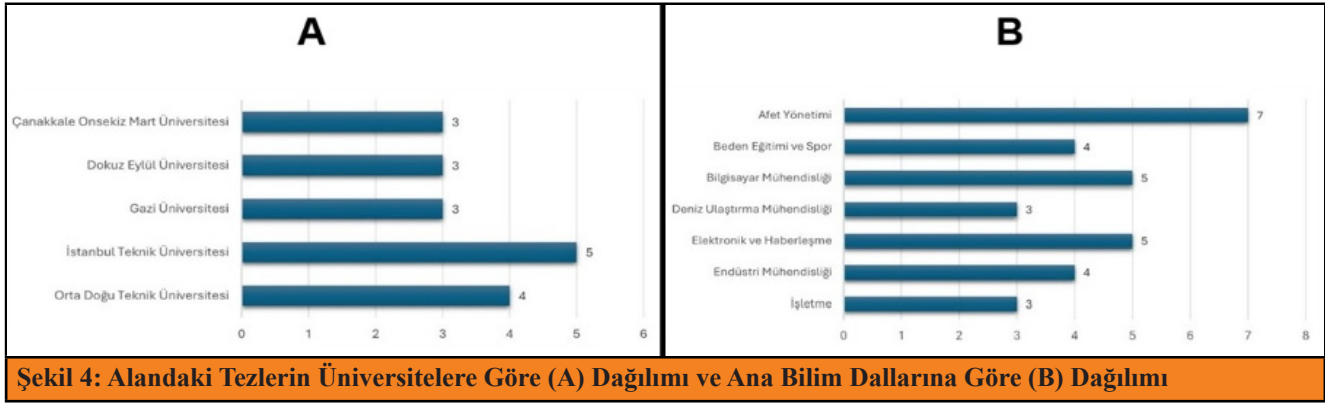
Tezlerin hazırlanmasında yararlanılan yöntemler ise **Şekil 3**'te yer almaktadır. İlk sırada yazılımsal veya donanımsal bir model geliştirmek üzere yapılan tez çalışmalarının olduğu anlaşılmaktadır. Anket yapılarak veri toplama gerçekleştiren tezler ikinci sırada, yöneylem araştırması yapılarak hazırlanan tezler ise üçüncü sırada yer almaktadır.

Şekil 3: Arama Kurtarma Alanındaki Tezlerin Yöntemlerine Göre Dağılımı

Söz konusu alanda tamamlanmış tezlerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde, ulaşılan 53 adet tezin 34 farklı üniversitede konu edilmiş olduğu görülmektedir. Beş adet tez çalışması ile İstanbul Teknik Üniversitesi ilk sırada yer almaktadır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi dört adet tez ile ikinci sıradadır. Üçüncü sırayı ise üçer adet tez ile Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi paylaşmaktadır. Alanda en çok tez çalışması bulunan üniversiteler ve ana bilim dalları **Şekil 4**'te yer almaktadır. İncelenen tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımı incelenirken, aynı dalda olup isim farklılığı olan dalların isimleri birleştirilmiştir. Bu sayede tezlerin hangi dallarda konu edilmiş olduğu daha net bir şekilde görülebilmektedir. 53 adet tezin 25 farklı ana bilim dalında konu edilmiş olduğu, en çok Afet Yönetimi ana bilim dalında hazırlanmış tezlerin bulunduğu görülmektedir.

Tez çalışmalarında kullanılan anahtar kelimeler, MAXQDA (24.4.0) programına aktarılarak bir kelime bulutu görseli oluşturulmuştur. "Arama kurtarma" konusunda yapılan tez

Şekil 4: Alandaki Tezlerin Üniversitelere Göre (A) Dağılımı ve Ana Bilim Dallarına Göre (B) Dağılımı

çalışmalarında en çok yine "arama" ve "kurtarma" kavramları yoğun olarak yer almıştır. Ancak bu kelimeler dışında yoğunluğun yaşandığı bir kavram bulunmamaktadır. Oluşturulan kelime bulutu görseli **Şekil 5**'te bulunmaktadır.

Şekil 5: Arama Kurtarma Alanındaki Tezlerin Anahtar Kelimelerine Göre Oluşturulan Kelime Bulutu

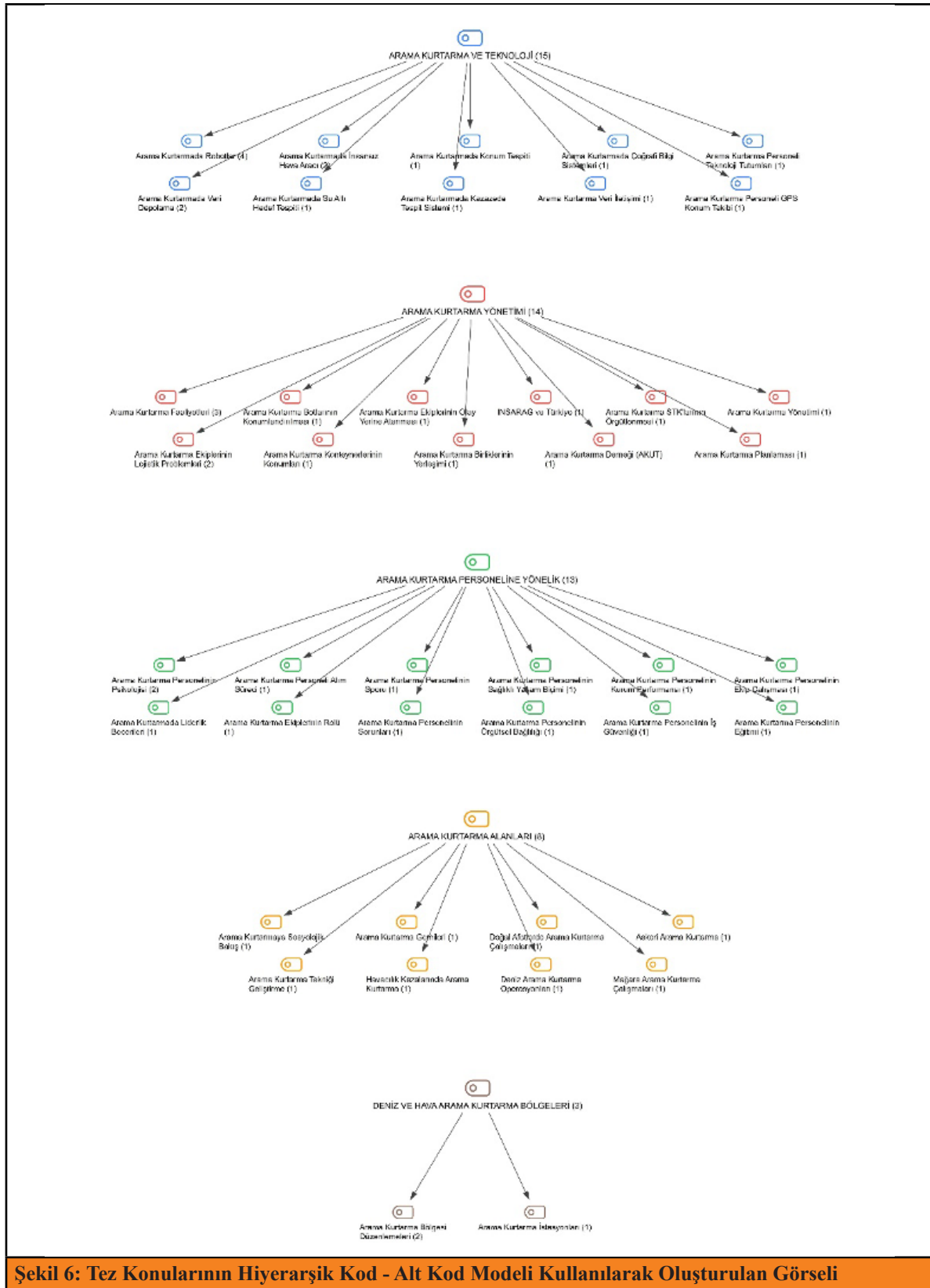
Arama kurtarma alanına ait tezler incelenirken, başlıklarından ve özetlerinden çıkarım yapılarak söz konusu tezlerin konuları araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Tez konuları MAXQDA (24.4.0) programına aktarılmıştır. Konuların kodlaması yapılarak Hiyerarşik kod - alt kod modeli oluşturulmuştur. Bu sayede tezlerin hangi konu başlıkları altında

toplandığı görselleştirilerek ortaya koyulmuştur (**Şekil 6**). En çok "arama kurtarma ve teknoloji" konusunda tez çalışması yapıldığı belirlenmiştir. İkinci sırada "arama kurtarma yönetimi", üçüncü sırada ise "arama kurtarma personeline yönelik" konu başlıkları yer almıştır. Devamında ise sırasıyla "arama kurtarma alanları" ile "deniz ve hava arama kurtarma bölgeleri" konusunda tez çalışmalarının yer aldığı belirlenmiştir.

TARTIŞMA

Arama kurtarma alanındaki lisansüstü tezlerin değerlendirildiği bir çalışma olmadığından, öncelikle afetler ve afet yönetimi gibi çok sıkı ilişki içinde bulunduğu alanlarda yapılan çalışmalar belirlenerek bu çalışmanın bulguları ile bu bölümde karşılaştırılmaktadır. Afet konulu lisansüstü tezlerin incelendiği bir çalışmada, tezlerin büyük bir kısmının yüksek lisans düzeyinde olduğu gözlenmektedir.²⁰ Benzer şekilde bu çalışma sonucuna göre de, arama kurtarma alanında yapılan çalışmaların çok büyük bir kısmı yüksek lisans düzeyinde gerçekleştirilmiştir. Bu durum yüksek lisans ve doktora eğitim süreleri ile ilişkilendirilebilir. Yüksek lisans eğitimi, doktora eğitiminden daha kısa sürede tamamlanmaktadır.

Afet yönetimi konulu lisansüstü tezlerin incelendiği diğer bir çalışmada, tez sayısının 2018 yılından itibaren artış gösterdiğine dikkat çekilmiştir.²¹ Bu çalışmada ise arama kurtarma

Şekil 6: Tez Konularının Hiyerarşik Kod - Alt Kod Modeli Kullanılarak Oluşturulan Görseli

alanında yürütülen tezlerin 2019 yılından itibaren artış gösterdiği ortaya konulmuştur. Afet yönetimi ve arama kurtarma alanlarının yakınlığı ile artış görülen yıllar bakımından benzerlik dikkat çekmektedir. Türkiye’de yaşanan afet sayısının ve sebep oldukları kayıpların giderek artması ile tez çalışması sayılarının artması ilişkilendirilebilir.

Afet yönetimi ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin incelendiği bir çalışmada, ilk tezin 2000 yılında yayınlanmış olduğu belirlenmiştir.²² Bu çalışmada da arama kurtarma alanında

yapılan ilk tezin 2000 yılında yayınlandığı tespit edilmiştir. İki yakın alanda da aynı yıl tez çalışmalarının görülmeye başlamış olmasının, 1999 Marmara Depremlerini işaret ettiği düşünülmektedir. Afet ve afet yönetimi konulu lisansüstü tezlerin incelendiği bazı çalışmalarda, bu çalışmaya göre daha genel bir alan seçilerek afetler ve afet yönetimiyle ilgili tezler dikkate alınmıştır.^{20,21,22} Bu çalışmada ise afet yönetiminin önemli süreçlerinden birisi olan arama kurtarma ile ilgili tezler incelenerek daha detaylı bilgilere ve daha özel bulgulara erişilmektedir.

Arama kurtarma çalışmalarında teknolojik bazı unsurların kullanılmasına yönelik yapılan bilimsel yayınları inceleyen bir araştırmada; karar destek sistemi, veri yönetimi çözümleri ve yapay zeka teknolojilerinin kullanılarak arama kurtarma süreçlerini iyileştirmek için önemli çabalar sarf edildiği vurgulanan bulgular arasındadır.¹⁴ Bu çalışmanın bulgularından birisi de, incelenen tezlerin en çok sayıda teknoloji konusunda gerçekleştirilmesidir. Teknoloji, arama kurtarma çalışmalarında zaman ve maliyeti optimize etmek için kullanılmaktadır. Bu sayede insan hayatının söz konusu olduğu bu çalışmalarda daha bilinçli karar alınmasına, daha hızlı ve etkili müdahale edilmesine yardımcı olacaktır.

Farklı bir alandaki lisansüstü tezler üzerinde bibliyometrik analiz gerçekleştirilen bir çalışmada, sadece iki üniversite-deki tezler dikkate alınarak araştırma tamamlanmıştır.²³ Bu çalışmada ise Türkiye'deki tüm üniversitelerden üretilen tezler çalışma kapsamına alınmıştır. Bu şekilde daha geniş bir örneklem ele alınarak çalışma yürütülmüştür.

Sınırlılıklar

Çalışmanın çerçevesi, arama kurtarma alanında yapılan lisansüstü tezleri içermesi ile belirlenmiştir. Çerçevenin kendisi, doğal bir sınırlamada bulunmaktadır. Çizilen çerçeve ile tez dışındaki diğer çalışmalar bu araştırmaya dahil edilmemiştir. Ayrıca çevrim içi ortama aktarılmamış tezlerin dahil edilememiş olması da bir sınırlılık olarak ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye'de "arama kurtarma" alanında yapılan ilk lisansüstü tezin 2000 yılına ait olması sebebiyle, ilgili alanda yapılan akademik çalışmalarda geç kalındığı değerlendirilmektedir. 2019 yılı ve sonrasına ait çalışmaların sayısındaki artışın son yıllarda meydana gelen afetlerden ve afetlerin etkilerinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Ayrıca yayınların miktarı, bilimsel çalışmaların gelişim eğilimlerini gösteren önemli bir faktördür. Dolayısıyla alanda yapılan tezlerin sayısındaki artış, alanın gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Alanda en çok tez çalışmasının tamamlandığı üniversite, İstanbul Teknik Üniversitesi olmuştur. İstanbul ve çevresinde büyük bir etki göstermesi beklenen depremin oluşturduğu risk, 1999 yılındaki Marmara Depremi tecrübeleri ve şehrin afete müdahale sürecini zorlaştıracak yapısından dolayı konuya duyulan hassasiyet sonucunda en çok İstanbul'da bir üniversitede tez yapılmış olduğu değerlendirilmektedir. Büyük afetleri yaşamış veya yaşama riski bulunan illerdeki üniversitelerin arama kurtarma alanında daha fazla bilimsel çalışma yaparak katkı sağlamaları beklenmektedir. Yapılacak katkılar sayesinde daha hızlı ve daha etkin arama kurtarma faaliyetleri gerçekleştirilebilecektir. Bu da Türkiye'de afet yönetiminin daha iyi bir seviyeye ulaştırılmasına fayda sağlayacaktır.

İncelenen tezlerin 25 farklı ana bilim dalında konu edilmiş olması ve anahtar kelimelerdeki çeşitlilik dikkate alındığında, alandaki çalışmaların zenginleştiği ve zenginleşmeye devam edeceği değerlendirilmektedir. Tez konularına göre oluşturulan modelde en çok "Arama Kurtarma ve Teknoloji" konusunda tez çalışması yapıldığı belirlenmiştir. Alandaki tez konularının çeşitliliğine rağmen yapılan bu çalışma ile

günümüzde çok hızlı bir şekilde ilerleyen teknolojinin, arama kurtarma alanında da etkili olduğu belirlenerek alandaki eğilim ortaya koyulmuştur. İleride arama kurtarma alanında çalışma yapacak araştırmacılara, oluşturulan modeli inceleyerek yönelimlerini belirlemeleri önerilmektedir. Ayrıca bu çalışmaya benzer bir çalışma yapacak araştırmacılara, tezlerin yanı sıra diğer yayınların da dikkate alınarak bir analiz yapılması önerilmektedir. Bu sayede daha geniş bir araştırma yürütülmesi ve bu çalışmadaki bulguların test edilmesine imkân sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Etik

Etik komite onayı: Bu araştırmada kullanılan dokümanlar Yüksek Öğretim Kurulunun resmi internet sitesinde açık erişimli olarak yer aldığı için Etik Kurul Onayına ihtiyaç duyulmamıştır.

Bilgilendirilmiş onay: Var.

Akran İncelemesi

İç ve dış inceleme yapılmıştır.

Yazarların Katkısı

Yazar çalışmanın tasarımı, literatür taraması, veri toplama, veri analizi, yazma ve kritik revizyonları adımlarını kendisi yapmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazar mevcut çalışma üzerinde herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemektedir.

Finansman

Bu çalışmanın yapılması için herhangi bir kurum, kuruluş veya tüzel kişiden maddi destek alınmamıştır.

REFERENCES

1. AFAD, Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü. Ankara: Acil Durum ve Afet Yönetimi Başkanlığı, 2014. ISBN : 9789751962713
2. Yorulmaz DS, Karadeniz H. Afetlerin Mental Sağlığa Etkileri. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*. 2021;7(2):392-398. <https://doi.org/10.21324/dacd.786048>
3. Yetkin O. Afet Yönetimi Bağlamında Büyükşehir Belediyelerinin Teşkilat Yapısı Üzerinden Bir İnceleme. *Urban 21 Journal*. 2024;2(1):24-41. <https://dergipark.org.tr/pub/urbanjournal/issue/84059/1453228>
4. Coppola DP. Introduction to International Disaster Management. Third Edition. Elsevier Butterworth-Heinemann, 2015. ISBN: 978-0-12-801477-6
5. AFAD. Türkiye'de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2018. <https://www.afad.gov.tr/kitaplar>
6. Kadioğlu M. Afet Yönetimi: Beklenmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek. 3.Baskı. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, 2020. ISBN:978-605-74910-6-0
7. Şahin N. Afet Yönetimi ve Acil Yardım Planları, TM-MOB İzmir Kent Sempozyumu, 2009. İzmir.
8. Erenel F, Caymaz E. Acil Durum ve Afet Yönetimine Güncel Bir Bakış. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020. ISBN:978-605-033-206-3

9. Güney S. Afet, Travma ve Ruh Sağlığı. Disiplinlerarası Bakışla Afet Risk Yönetimi 1 içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2022. ISBN: 978-625-433-588-4
10. Duruel, MC. Arama Kurtarma Çalışmalarında ve İnsani Yardım Faaliyetlerinde Sınırları Aşan Yönetim Anlayışı: Uluslararası Afet Yönetimi. Kamu Yönetiminde Güncel Tartışmalar-I içinde. Ankara: BİDGE Yayınları, 2024. ISBN: 978-625-372-440-5
11. Yılmaz G, Demiröz Yıldırım S. Afetlerde Kentsel Arama ve Kurtarmada Kullanılan Yöntemler ve Güncel Yaklaşımların Değerlendirilmesi. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*. 2020;6(1):196-208. <https://doi.org/10.21324/dacd.533639>
12. AFAD. Arama ve Kurtarma Teknisyeni Sayısına Yönelik İddialar Hakkında Basın Duyurusu (08.03.2023). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2023. <https://afad.gov.tr/afad-arama-ve-kurtarma-teknisyeni-sayisina-yonelik-iddialar--basin-duyurusu>
13. Türker S. Arama Kurtarma Mevzuatı ve Ekipleri. Arama Kurtarma Bilgisi ve Etik Değerler içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2018. E-ISBN: 978-975-06-2844-3
14. Nasar W, Da Silva Torres R, Gundersen OE, Karlsen AT. The Use of Decision Support in Search and Rescue: A Systematic Literature Review. *ISPRS Int. J.Geo-Inf*. 2023;12;182. <https://doi.org/10.3390/ijgi12050182>
15. Vincent-Lambert C, Pretorius A, Van Tonder B. Use of Unmanned Aerial Vehicles in Wilderness Search and Rescue Operations: A Scoping Review. *Wilderness&Environmental Medicine*. 2023;34(4);580-588. <https://doi.org/10.1016/j.wem.2023.08.022>
16. Sıgır Ü. Nitel Araştırma Yöntemleri. 2. Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021. ISBN: 9786052422175
17. Zupic I, Cater T. Bibliometric Methods in Management and Organization. *Organizational Research Methods*. 2015;18(3):429-472. <https://doi.org/10.1177/1094428114562629>
18. Donthu N, Kumar S, Mukherjee D, Pandey N, Lim WM. How to Conduct a Bibliometric Analysis: An Overview and Guidelines. *Journal of Business Research*. 2021;133:285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
19. Ellegaard O, Wallin JA. The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact? *Scintometrics*. 2015;105:1809-1831. <https://doi.org/10.1007/s11192-015-1645-z>
20. Diktaş Yerli G. Sosyal Bilimler Alanında Afet Konulu Lisansüstü Çalışmaların Bibliyometrik ve Tematik Analizi. *Afet ve Risk Dergisi*. 2023;6(3):961-976. <https://doi.org/10.35341/afet.1279328>
21. Yılmaz A, Gökalp S, Güven E, Eren T. Afet Yönetimi Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Resilience*. 2024;8(2):223-234. <https://doi.org/10.32569/resilience.1440077>
22. Topçu T, Ataoğlu A. Türkiye’de Afet Yönetimi ile İlgili Yapılmış Olan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Afet ve Risk Dergisi*. 2023;6(4):1388-1400. <https://doi.org/10.35341/afet.1301195>
23. Angammana AMS, Jayatissa LA. A Bibliometric Study of Postgraduate Theses in Library and Information Science: with special reference to University of Kelaniya and University of Colombo, Sri Lanka. *Journal of the University Librarians’ Association of Sri Lanka*. 2016;19(1);32-53. <https://doi.org/10.4038/jula.v19i1.7874>